

Необхідно формувати нові методичні підходи до зовнішньоекономічних зв'язків, засновані на пріоритетах двохсторонніх і багатосторонніх відносинах між країнами. Виникає об'єктивна потреба у розробці і удосконаленні позитивної, економічно обґрунтованої програми розвитку експорту і імпорту зерна і зернопродуктів, визначенні її оптимальної структури і розвитку ввезення і вивезення товарів, поглиблені економічних багаторівневих зв'язків між країнами, у їх взаємодії та економічній співпраці.

Література.

1. Формування і розвиток ринку зерна в Україні. Шпикуляк О.Г., Воскобійник Ю.П., Саблук Р.П., Овсянніков О.В. – К.:ННЦ ІАЕ, 2008. – 190 с.
2. Одінцов М.М. Продовольча безпека в умовах трансформаційної економіки / М. М. Одінцов, О.М. Одінцов // Агросвіт. – 2011. – № 5. – С. 24-26.
3. Мельник Ю. Ф. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку / Ю. Ф. Мельник, П.Т. Саблук // Економіка АПК. – 2009. – №1. – С. 3-15.
4. Виклики і шляхи агропромислового розвитку / [Пасхавер Б.Й., Шуравська О.В., Молдаван Л.В. та ін.] ; за ред. акад. УААН Б.Й. Пасхавера ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2009. – 432 с.

УДК 336.263 : 330.342.17

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОМЛЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК. МЕТОДИКА НАРАХУВАННЯ ШТРАФІВ ТА ПЕНІ

*Пойда Ю.М., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія*

У статті досліджено порядок оформлення результатів податкових перевірок, проаналізовано норми чинних нормативно-правових актів та прийнятого Податкового кодексу України щодо особливостей нарахування штрафів і пені працівниками податкової служби України.

In the article investigational order of registration of results of tax verifications, the norms of operating are analysed normatively legal certificates and accepted Internal revenue code of Ukraine in relation to the features of extra charge of fines and fine by the workers of tax service of Ukraine.

Постановка проблеми. Прийнятий Верховною Радою Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (далі – Кодекс) визначив новий порядок нарахування штрафних санкцій та пені за несвоєчасно нараховані і сплачені податкові зобов'язання. Питання нарахування штрафів та пені потребують детального вивчення, оскільки з 01.01.2011 р. втратив чинність Закон України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» від 21.12.2000 р. № 2181-III.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теорії та методики нарахування штрафних санкцій знайшли відображення у працях вітчизняних науковців, зокрема: Ю. Вериги, М. Коцупатрого, П. Хомина, Л. Чернелєвського та ін. Однак низка проблем, пов'язаних із особливостями нарахуванням штрафів та пені, потребує вирішення з урахуванням положень Податкового кодексу України. Складність при нарахуванні штрафів і пені підтверджується втратою чинності від 24.01.2011 р. Інструкції «Про порядок застосування штрафних (фінансових) санкцій органами податкової служби», затвердженої наказом Державної податкової адміністрації України від 17.03.2011 р. № 110.

Постановка завдання. Метою дослідження є узагальнення та розкриття порядку оформлення податкових перевірок, висвітлення особливостей нарахування штрафів і пені відповідно до положень Податкового кодексу України працівниками податкової служби України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Посадові особи органів державної податкової служби згідно зі ст. 11 Закону України «Про державну податкову службу в Україні» від 04.12.1990 р. № 509-ХІІ перевіряють:

- своєчасність, достовірність, повноту нарахування і сплати податків та зборів (обов'язкових платежів);

- дотримання валютного законодавства юридичними особами, їх філіями, відділеннями, іншими відокремленими підрозділами, що не мають статусу юридичної особи [2].

Під час перевірки працівники податкової служби мають право:

- перевіряти наявність свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності, ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, торгових патентів. Виявивши правопорушення, податкові органи передають матеріали щодо них органам, якими було видано ліцензії (торгові патенти);

- одержувати у платників податків пояснення з питань, що виникають під час перевірок. Надавати перевіряючим пояснення можуть лише посадові особи платника податків – керівник (його заступники) та головний бухгалтер підприємства.

Завершення податкової перевірки працівники податкової служби оформляють:

- Актом, якщо перевіряючими встановлено порушення податкового та валютного законодавства;

- Довідкою, якщо перевіряючими не встановлено порушень податкового та валютного законодавства.

Основні вимоги до актів документальних перевірок наведені у табл. 1.

Основні вимоги до актів документальних перевірок

Складові Актів перевірок	Зміст складових Актів
1	2
Загальні	
Факти порушень законодавства повинні бути викладені в акті з обов'язковим посиланням на докази	Докази: – письмові докази (первинні документи, звіти і розрахунки та інші документи, в яких засвідчені факти, що мають значення для правильного ухвалення рішення за результатами перевірки); – оформлені в письмовій формі пояснення посадових осіб та інших працівників підприємства, що перевіряється; – письмові висновки фахівців, залучених у ході перевірки
Акт документальної перевірки повинен бути складений на паперовому носії державною мовою і мати наскрізну нумерацію сторінок	
Перша сторінка акта повинна бути надрукована на номерному бланку державного податкового органу	
Акту документальної перевірки обов'язково повинен бути присвоєний номер під час його реєстрації в державному податковому органі	
Вступна частина (елементи)	
Дата акта перевірки	Повинна збігатися з датою підписання акта посадовими особами, які проводили перевірку
Назва місця проведення перевірки (населеного пункту)	
Назва акта	Залежить від типу перевірки
Назва підприємства	Значається повна і скорочена назва відповідно до засновницьких документів
Прізвища, імена, по батькові, посади, спеціальне звання осіб, які проводили перевірку. Дата і номер посвідчення	Із зазначенням назви установи, яку вони представляють. Посвідчення, підписане начальником (заступником начальника) органу державної податкової служби
Період діяльності підприємства, за який проведена перевірка	
Дата початку і закінчення перевірки	Датою початку перевірки є дата подання керівнику (іншій посадовій особі підприємства) посвідчення (наказу, розпорядження) на проведення документальної перевірки. Датою закінчення перевірки — дата підписання акта перевіряючими
Дані про тип перевірки	Комплексна, тематична, зустрічна тощо
Відомості про підприємство	Значаються: – прізвища, імена, по батькові керівника та головного бухгалтера або осіб, які їх замінюють на час проведення перевірки - із зазначенням періоду, протягом якого вони відповідали за фінансово-господарську діяльність (накази про призначення, звільнення); – дані про реєстрацію підприємства в

Складові Актів перевірок	Зміст складових Актів
1	2
	<p>органах державної влади, про взяття на облік у податковому органі;</p> <ul style="list-style-type: none"> – юридична адреса, адреса фактичного місцезнаходження; – дані про наявність видів діяльності, що ліцензуються; – інформація про фактично здійснювані підприємством види господарської діяльності; – дані про наявність рахунків у банках; – дані про розмір статутного капіталу (за необхідності); – інформація про результати попередньої документальної перевірки
Основна частина	
Порушення податкового та валютного законодавства	<p>Зазначаються:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) зміст порушення; 2) первинні документи – докази; 3) відображення операцій у регістрах обліку; 4) посилання на конкретні статті і пункти законодавчих та інших нормативних актів. <p>Нормативно-правовими документами вважаються:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Конституція України; – міжнародні договори; – всі інші закони України (прийняті Верховною Радою та підписані Президентом); – декрети Кабінету Міністрів України; – укази Президента України; 5) спосіб вчинення порушення (навмисне, помилкове); 6) період, до якого належить порушення
Заключна частина акта	
Права платника податків	Право надати письмові заперечення за актом у погоджений термін
Підсумкові дані щодо розмірів донарахованих (завищених) податків	Мають бути подані (з розбивкою за роками, періодами): суми занижених податкових зобов'язань (пені за порушення валютного законодавства); суми зайвих нарахованих податкових зобов'язань
У разі потреби: вказівка платнику податків про необхідність відновлення податкового обліку у встановлений термін (як правило, один місяць)	Якщо під час перевірки встановлено неможливість встановлення сум податкових зобов'язань через відсутність податкового обліку об'єктів оподаткування чи незадовільне його ведення
Додатки до акта	
Розрахунки розбіжностей звітних даних підприємства з фактичними даними, встановленими під час перевірки	Наводяться як розрахунки розміру наслідків порушень
Додатки повинні бути підписані перевіряючими, а також керівником і головним бухгалтером підприємства	

Складові Актів перевірок	Зміст складових Актів
1	2
Додатки можуть складатися з: – вилучених документів, завірених підписом посадової особи підприємства, або письмового пояснення керівництва за фактом відмови надати документи за наявності постанови про вилучення; – постанови про вилучення, протоколу вилучення документів; – опису вилучених документів	За наявності факту заниження податкових зобов'язань
Пояснення посадових осіб підприємства за фактами виявлених порушень	Якщо їм інкримінують злочин

Порушенням методики складання Акта документальної перевірки вважається включення до його змісту:

- різних висновків та пропозицій;
- непідтверджених даних;
- суб'єктивних припущень перевіряючих, які не мають обґрунтованих доказів, а також юридичної кваліфікації дій посадових осіб підприємства, зокрема «розкрадання», «привласнення», «ухилення від оподаткування», «приховування доходів» тощо;
- виправлення цифрових показників, дат та інших даних.

Не пізніше 10 днів від дня складання акта перевірки за наслідками розгляду матеріалів перевірки керівник органу державної податкової служби або його заступник приймає рішення про застосування та стягнення сум штрафних (фінансових) санкцій, донарахування сум податків, зборів (обов'язкових платежів) за наявності основ для прийняття такого рішення. Перший примірник рішення вручається під розписку керівнику або головному бухгалтеру підприємства, що перевірялося, або надсилається рекомендованим листом.

Податкове зобов'язання, нараховане під час перевірки контролюючими органами, вважається узгодженим після отримання підприємством, що перевірялося, Податкового повідомлення, якщо підприємство не має наміру його оскаржити. Під час ознайомлення з рішенням та Податковим повідомленням доцільно звернути увагу на правильність розрахунку сум штрафних санкцій органами державної податкової служби.

Відповідно до Податкового кодексу України, контролюючі органи за несвоечасне нарахування і сплату податкового зобов'язання мають право нараховувати штрафи та пеню.

Згідно з пп. 126.1 ст. 126 гл. 11 Кодексу, у разі, якщо платник податків не сплачує суми самостійно визначеного грошового зобов'язання протягом встановлених термінів, то він притягується до відповідальності у вигляді штрафу у розмірах:

- при затримці до 30 календарних днів включно, наступних за останнім днем терміну сплати суми грошового зобов'язання, – у розмірі 10 відсотків погашеної суми податкового боргу;

– при затримці більше 30 календарних днів, наступних за останнім днем терміну сплати суми грошового зобов'язання, – у розмірі 20 відсотків погашеної суми податкового боргу [1].

Відповідно до пп. 127.1 ст. 127 Податкового кодексу, ненарахування, неутримання та/або несплата (неперерахування) податків платником податків, у тому числі податковим агентом, до або під час виплати доходу на користь іншого платника податків, – тягнуть за собою накладення штрафу в розмірі 25 відсотків суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

Ті самі дії, вчинені повторно протягом 1095 днів, призводять до накладення штрафу у розмірі 50 відсотків суми податку, що підлягає нарахуванню та/або сплаті до бюджету.

Дії, вчинені протягом 1095 днів втретє та більше, тягнуть накладення штрафу у розмірі 75 відсотків суми податку, що підлягає набуванню та/або сплаті до бюджету.

Згідно з Податковим кодексом України, після закінчення встановлених термінів погашення узгодженого грошового зобов'язання на суму податкового боргу нараховується пеня.

Відповідно до пп. 129.1.1 ст. 129 Кодексу, нарахування пені розпочинається:

– при самостійному нарахуванні суми грошового зобов'язання платником податків – від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання, визначеного Кодексом;

– при нарахуванні суми грошового зобов'язання контролюючими органами – від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання, визначеного у податковому повідомленні-рішенні згідно з Кодексом [1].

Пеня не нараховується:

– на суму пені;

– за несвоєчасне або перерахування не в повному обсязі податків, зборів та інших платежів до бюджетів та державних цільових фондів, якщо таке несвоєчасне або неповне перерахування відбулось через порушення банком строків зарахування податків, зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів або державних цільових фондів, встановлених Законом України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні».

Пеня нараховується за кожний календарний день прострочення сплати відповідного податкового зобов'язання до бюджету.

Підстави нарахування та розміри пені наведені у табл. 2.

**Підстави та розміри нарахування пені
згідно з Податковим кодексом України**

Підстави нарахування пені	Період, за який нараховують пеню	Сума, на яку нараховується пеня	Розмір пені
1	2	3	4
При самостійному нарахуванні суми грошового зобов'язання платником податків або при нарахуванні відповідної суми контролюючим органом	Від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати грошового зобов'язання, визначеного Кодексом	Сума податкового боргу (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності та без урахування суми пені)	120 % річних облікової ставки НБУ, діючої на день виникнення податкового боргу або на день його (його частини) погашення, залежно від того, яка з величин таких ставок більша
У разі виявлення заниження податкового зобов'язання, нарахованого контролюючим органом або платником податків	Від дня настання строку погашення й за весь період заниження (у тому числі за період адміністративного та/або судового оскарження)	Сума такого заниження (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності та без урахування суми пені)	120 % річних облікової ставки НБУ, діючої на день заниження
Щодо податкового зобов'язання, визначеного податковим агентом при виплаті (нарахуванні) доходів на користь фізосіб та/або контролюючим органом під час перевірки такого агента	Від дня настання строку погашення податкового зобов'язання	Сума податкового боргу (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності та без урахування пені)	120 % річних облікової ставки НБУ, діючої на день виплати (нарахування) доходів на користь фізичних осіб

Для обчислення суми пені доцільно застосовувати формулу:

$$Y = \frac{\sum_{\text{погашення податкового боргу}} \times K_{\text{днів}} : 100\% \times U_{\text{НБУ}} \times 1,2}{R}, \quad (1.1)$$

де: Y – сума пені, що нараховується на суму податкового боргу (округлюється до другого знака після коми);

$\sum_{\text{погашення податкового боргу}}$ – сума податкового боргу, включаючи штрафи;

$K_{\text{днів}}$ – кількість днів затримки сплати податкового зобов'язання;

$U_{\text{НБУ}}$ – облікова ставка НБУ;

1,2 – коефіцієнт, що дозволяє розрахувати 120 % річних;

R – кількість днів у календарному році.

Згідно з пп. 129.3 ст. 129 Податкового кодексу нарахування пені закінчується у день:

- зарахування коштів на відповідний рахунок Державного казначейства України та/або в інших випадках погашення податкового боргу та/або грошових зобов'язань;
- проведення взаєморозрахунків непогашених зустрічних грошових зобов'язань відповідного бюджету перед таким платником податків;
- запровадження мораторію на задоволення вимог кредиторів (при винесенні відповідної ухвали суду у справі про банкрутство або прийнятті відповідного рішення Національним банком України);
- прийняття рішення щодо скасування або списання суми податкового боргу (його частини) [1].

Висновки. Якщо за результатами проведеної перевірки працівниками податкової служби виявлено порушення податкового та валютного законодавства, то складають Акт перевірки.

Відповідно до Податкового кодексу, за несвоєчасне нарахування і сплату податкового зобов'язання контролюючі органи нараховують штрафи.

Після закінчення встановлених термінів погашення узгодженого грошового зобов'язання на суму податкового боргу нараховується пеня.

У цілому методика нарахування штрафів і пені потребує вивчення та удосконалення з урахуванням положень Податкового кодексу України, оскільки у 2011 р. втратили чинність Закон України № 2181-III та Інструкція № 110.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» від 04.12.1990 р. № 509-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

УДК 338.433

ПРОБЛЕМИ ВІДРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА

*Прийдак Т.Б., здобувач,
Полтавська державна аграрна академія*

У статті розглядаються основні економічні проблеми відродження та розвитку цукробурякового виробництва, а також реальний економічний стан цукробурякового підкомплексу. Запропоновані конкретні пропозиції щодо вирішення основних проблем.

Annotation. This article is about economical problem of recovery and development sugar beet production and really economical situation of sugar beet sub-complex. Author is giving some proposes about solution of main problems.